

Surveilleren of reconstrueren?

door Wilma van Esch

Als reactie op de toenemende conflicten op het schoolplein, besloot een basisschool in Brabant geen koffiepauze meer te houden. Alle leerkrachten surveilleren voortaan tijdens het 'speel'kwartier om toezicht te houden en conflicten in de kiem te smoren. Het was niet meer te doen voor de twee collega's die aan de beurt waren. Dus dit leek de meest logische reactie.

Surveilleren betekent 'beveiligen en bewaken' en dat is wat er nodig was. Met een onbehaaglijk onderbuikgevoel bij de collega's. Het plein: asfalt, beton, een zandbak, een klimrek, een boom, een hek. Veilig en verantwoord. Vanaf deze ontmoeting reed ik naar Utrecht en zag daar geüniformeerde mannen door de stad lopen, met 'toezichthouder' op hun jas geprint. Dat is ook nog een optie, dacht ik, toezichthouders inhuren zodat je in ieder geval weer koffiepauze kunt hebben.

Is dat de weg die we gaan inslaan? Het creëren van een veilige speelplek is meer dan nodig. Maar wat is veilig? Een schoolplein moet overzichtelijk en transparant zijn, toestellen moeten voldoen aan veiligheidscriteria. Daarnaast is een zo onderhoudsvriendelijk mogelijk plein prettig. Gras, struiken en bomen vragen regelmatig onderhoud, tegels hoeven hooguit geveegd te worden. En op dat betonnen plein mogen kinderen zich even uitleven, tussen de lessen door. In het verleden zag je nog wel eens een ingegraven rioolbuis of een verdwaalde tractor. Attributen die tot prachtig spel leidden, maar helaas onveilig bleken. Niet vanwege het aantal ongevallen, maar vanwege de mogelijkheid tot ongevallen. En dus verschijnen er mooie, veilige speeltoestellen. Maar dat verandert niet altijd het spelgedrag van kinderen.

De plek der moeite is geïntroduceerd door o.a. Kooistra (1988). De term verwijst naar het idee dat het moeite kost om in een wereld van relaties, overtuigingen, drijfveren, dilemma's en paradoxen met elkaar te communiceren en veranderingen te creëren. Dat vraagt om verdieping, reflectie en het verkennen van overtuigingen. Het is de moeite waard om deze plek op te zoeken en er tijd aan te besteden. Dat betaalt zich terug in een beter begrip van de omstandigheden, de marges van het speelveld en de complexiteit (zie ook van der Lugt, 2005)

Ieder schoolteam kan op een bepaald moment op de 'plek der moeite' komen. Het loopt niet meer lekker op het plein, we weten het even niet meer. Er ontstaat twijfel over de kinderen, over onszelf, over de maatschappij en de school waar we werken. Dit moment kan een kans zijn tot grote vooruitgang, als je het echt samen aan wilt gaan. Daarvoor is een grondige reconstructie nodig. Cruciaal hierbij is het perspectief in te nemen van de kinderen: Hoe zouden zij het buitenspelen ervaren? Welke kansen en bedreigingen zien kinderen als ze naar buitengaan? Wat valt er te spelen voor een kleuter? En hoe beleeft die groep acht-er de pauze? Vanuit diepgaande reconstructie ontstaan als vanzelf mogelijke interventies. Die blijken talrijk: van grondige herinrichting van het plein, tot vooral interveniëren tijdens het buitenspelen. Waarbij leerkrachten uit de rol van koffiedrinkende scheidsrechter stappen en coachend kinderen begeleiden. Soms is het nodig kinderen op ideeën te brengen: er zijn inspirerende voorbeelden van leerkrachten die hun kinderen op weg hielpen met spelletjes als Annemaria Koekoek, Schipper mag ik overvaren, elastieken, hinkelen en touwtje springen. Door met elkaar te gaan zitten ontdek je wat nodig is op de plek der moeite: als leerkracht moet je beschikbaar zijn, verbinden, vertrouwen en beseffen dat ook buitenspelen er enorm toe doet!

Wilma van Esch, projectleider Expertisecentrum ErvaringsGericht Onderwijs Nederland
w.vanesch@fontys.nl